

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної роботи
та освітньої діяльності

Тетяна ФЕДІРЧИК

28 серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

Філософія

Освітньо-професійна програма Управління персоналом

Спеціальність D3 Менеджмент

Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Факультет економічний

Мова навчання українська

Чернівці 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «**Філософія**» складена відповідно до освітньо-професійної програми «**Управління персоналом**» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, протокол №6 від 26 травня 2025 року.

Розробник:

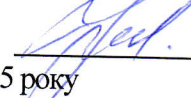
Бродецький Олександр Євгенович, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Викладач, що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:

Бродецький Олександр Євгенович, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП **Наталія ФІЛПЧУК**

Погоджено методичною радою економічного факультету
Протокол № 1 від 29 серпня 2025 року

Голова методичної ради **Ірина НИКИФОРАК**
Протокол № 1 від 27 серпня 2025 року

Затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 року

Завідувачка кафедри **Ольга РУПТАШ**

Схвалено науково-методичною радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
Протокол № 1 від 28 серпня 2025 року

Голова науково-методичної ради ЧНУ **Тетяна ФЕДІРЧИК**

Мета навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна покликана надати студентам систематизовані знання в галузі філософії, мисленнєві та практично-ціннісні навички постановки й інтерпретації світоглядно-смісложиттєвих питань в їхньому онтологічному, гносеологічному, аксіологічному та праксеологічному вимірах; зорієнтувати на ефективне використання філософського інструментарію для особистісного й професійного саморозвитку, гармонізації спілкування, витончення креативних підходів до діяльності та соціальної взаємодії.

Дисципліна комплексно презентує основи філософії як теоретичного світогляду та сфери духовно-інтелектуальної культури людства. Студентам надається система знань щодо ключових проблем вчення про буття, теорії пізнання, теорії цінностей та праксеології, основних підходів до їх осмислення. Значну увагу приділено базовим засадам і варіаціям самовизначення людини щодо Істини, Блага, Краси, Священного, а також соціальним і комунікативним контекстам такого самовизначення. Персоналії світової філософської думки представляються через зв'язок їхньої індивідуальності та долі з генезисом їхніх ідейно-світоглядних позицій. А самі ці позиції розкриваються з акцентом на їхній життєвій значущості, дієвості, людинотворчому й культуротворчому ефектах. Теоретико-пізнавальний (епістемний) і життєво-ціннісний, духовно-практичний (софійний) вектори філософського мислення висвітлюються в балансі. Курс зорієнтований на розвиток загальної світоглядно-мисленнєвої культури студентів; націлений на формування в них смислотворчої ґрунтовності, евристичності та здорової критичності і в професійній діяльності, і в житті.

Пререквізити. «Актуальні питання історії та культури України» (викладається в попередньому семестрі), «Вища математика» (викладається в попередньому семестрі), «Психологія соціальної взаємодії» (викладається в цьому семестрі, паралельно).

Результати навчання. Дисципліна спрямована на формування у здобувача вищої освіти таких результатів навчання, передбачених Стандартом вищої освіти та освітньо-професійною програмою:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ПРН2. Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

ПРН16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	містових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	мостійна робота	дивідуальні завдання	
Денна	1	2	4	120	2	30		30		60		Іспит
Заочна	1	2	4	120	2	6		4		110		Іспит

Структура змісту навчальної дисципліни

стових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	сем.	лаб	інд	с.р.		л	сем	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1													
	Філософія як феномен духовно-інтелектуальної культури людства													
Тема 1 Філософія як любов до мудрості і теоретичний світогляд: суть, коло проблем, розділи, функції	15	4	4			8	15	1	1				14	
Тема 2 Фундаментальні категорії філософської свідомості, їхній зміст та смислові резонанси	15	2	2			6	15	1					14	
Тема 3 Теоретичний світогляд у трансформаціях культурних епох: поняття, ідеї, підходи, особистості	15	4	4			8	15						14	
Тема 4 Свідомість і пізнавальне ставлення людини до світу. Горизонти істини. Феномен науки та її функції.	15	4	4			8	15	1	1				14	
Разом за ЗМ 1	60	14	14			30	60	3	2				56	
	Змістовий модуль 2													
	Самовизначення людини у світі: аксіологічні та соціально-культурні виміри													

Тема 5 Свобода і типи ціннісного ставлення людини до світу. Моральне самоусвідомлення та вибір між добром і злом	15	4	4			8	15	2	1			14
Тема 6 Сакральні обрії цінностей. Життєві джерела релігійного досвіду та його ціннісні варіації	15	4	4			6	15					14
Тема 7 Естетичні засади взаємин «Людина – Світ». Смислотвірний потенціал художньої творчості	15	4	4			8	15					12
Тема 8 Сучасні соціум, культура та особистість. Чинники іммунітету проти знеособлення й соціальних маніпуляцій	15	4	4			8	15	1	1			14
Разом за ЗМ 2	60	16	16			30	60	3	2			54
Загалом годин	120	30	30			60	120	6	4			110

Тематика лекційних занять з переліком питань

I	<p align="center">Філософія як любов до мудрості і теоретичний світогляд: суть, коло проблем, розділи, функції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етимологія терміна «філософія». Передумови виникнення філософії в історії та культурі. 2. Коло основних проблем філософії та специфіка її ключових розділів (онтології, гносеології, аксіології, праксеології). 3. Функції філософії. Життєво-особистісне призначення філософії. Значущість вивчення філософії для професіоналів у своїй галузі.
II	<p align="center">Фундаментальні категорії філософської свідомості, їхній зміст та смислові резонанси</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Категорії «буття» / «небуття» і їхній зв'язок із поняттями «Абсолют», «Всесвіт», «Природа», «Субстанція», «Життя», «Особистість», «Суспільство». 2. Категорії «доконечність» і «свобода»; «свобода» і «відповідальність», їхні онтологічні та антропологічні виміри. 3. Категорії «час» і «простір»: палітра інтерпретацій (космологічні, соціальні, екзистенційні параметри). 4. Зміст та умовність категорій «матерія» і «дух».
III	<p align="center">Теоретичний світогляд у трансформаціях культурних епох: поняття, ідеї, підходи, особистості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Природа як дух і дух як природа: східні траєкторії Смыслу. 2. Космос, Божественність, Творчість, Людина в культурно-смисловій динаміці «Античність – Середньовіччя – Ренесанс». 3. Розум у дзеркалі самосвідомості: між самозвеличенням і самокритикою (раціоналізм та його альтернативи в добу Модерну). 4. Новітні обриси любові до мудрості в маятниках смисложиттєвої інтроверсії / екстраверсії.
IV	<p align="center">Свідомість і пізнавальне ставлення людини до світу. Горизонти істини. Феномен науки та її функції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Джерела та ество свідомості у векторах філософської тематизації. 2. Людинотворча та культуротворча дієвість свідомості і самосвідомості. 3. Істина як поклик і виклик: пізнання та його різновиди. 4. Чуттєво-досвідні й логіко-когнітивні структури та механізми пізнання. 5. Сутність та призначення науки. Єдність і варіативність наукового пізнання («природниче – соціальне – гуманітарне»). 6. Інформаційно-технологічні метаморфози ідентичності пізнання та проблема їхніх меж. 7. Філософські методології як евристичний важіль пізнавальної динаміки.
V	<p align="center">Свобода і типи ціннісного ставлення людини до світу. Моральне самоусвідомлення та вибір між добром і злом</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Свобода як ідентифікатор людини та ядро її ціннісного самовизначення. 2. Моральні координати буття. Філософічність етики та етичність філософії. 3. Альтернативи моральної самосвідомості та їхні філософські моделі. 4. Критерії морально належного. Моральність та легальність. Життєво-ціннісні іпостасі псевдоморалі. 5. Філософські контексти феноменів спілкування, совісті, справедливості, любові. 6. Світоглядні корені альтернатив сучасної прикладної етики.
VI	<p align="center">Сакральні обрії цінностей. Життєві джерела релігійного досвіду та його ціннісні варіації</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Феномен сакрального та його антропологічна вкоріненість. 2. Джерела та комунікативно-ціннісна природа релігійності. 3. Ідея Божественного у світоглядному досвіді людини. Ціннісне підґрунтя теїзму, деїзму, пантеїзму, етикотеології, агностицизму, атеїзму. 4. Умови (й перешкоди) гуманістичної дієвості смисложиттєвих орієнтацій на сакральне.

VII	<p style="text-align: center;">Естетичні засади взаємин «Людина – Світ». Смисложиттєвий потенціал художньої творчості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Феномен естетичного: його життєва та світоглядна органіка. 2. Ідеал Краси та його кореляція з ідеалами Істини і Блага. Калокагатія та її актуальні обрії. 3. Життєві основи піднесеного й ницого; трагічного та комічного. 4. Художні іпостасі смислотворчості. Мистецтво і наука: спільне та відмінне. 5. Талант та геніальність у світлі філософських тлумачень.
VIII	<p style="text-align: center;">Сучасні соціум, культура та особистість. Чинники імунітету проти знеособлення й соціальних маніпуляцій</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Феномен соціальності і культури: класичні та новітні інтерпретації. 2. Соціум та особистість: діалектика взаємотворення. 3. Сучасні виклики та альтернативи культуротворчості. 4. Особистість і міжособистісність: імунітет від ризиків нівеляції.

Тематика семінарських занять з переліком питань

№	Назви тем та їхня структура
I	<p align="center">Духовно-інтелектуальна ідентичність філософії (4 год.)</p> <p><i>Заняття 1</i> Природа філософської свідомості. Чинники формування філософії в культурі і філософування в особистому досвіді Софійне та епістемне у філософії та їхній баланс</p> <p><i>Заняття 2</i> Філософія й інші типи світогляду: міфологія, релігія Функції філософії у минулому і в сьогоденні Філософська освіта у сучасному світі: палітра варіацій</p>
II	<p align="center">Світ і людина в дзеркалі ключових категорій філософії (2 год.)</p> <p><i>Заняття 3</i> «Буття» / «Небуття» «Відповідальність» / «Свобода» «Необхідність» («закономірність») / «Випадковість» «Природа» / «Дух» «Простір» / «час»</p>
III	<p align="center">Життєва значущість філософського пошуку в історії (4 год.)</p> <p><i>Заняття 4</i> Філософія Стародавнього світу: ключові парадигми і знакові постаті Філософія Середніх Віків: архаїчне і неперепутне</p> <p><i>Заняття 5</i> Теоретичний світогляд Нового Часу і Просвітництва: раціоналістична домінанта і ірраціоналістичні альтернативи. Післяпросвітницькі і сучасні типи філософування: тенденції в онтології, гносеології, етиці. Риси філософування в Україні.</p>
IV	<p align="center">Свідомість. Пізнання. Наука (4 год.)</p> <p><i>Заняття 6</i> Підходи до осмислення феномена свідомості. Сутнісні риси свідомості Знання. Пізнання. Істина: палітра філософської проблематизації Раціональне і чуттєве. Смыслове і прагматичне. Пізнання для споживання і пізнання заради свободи. Природознавчі і людинознавчі контексти пізнання: сучасні підходи до розуміння специфіки і зв'язку</p> <p><i>Заняття 7</i> Закони логіки і засади аргументації Наука в історичному вимірі та в сучасних реаліях Пізнавальна специфіка економічних наук та їхні міждисциплінарні зв'язки</p>
V	<p align="center">Феномен свободи та її моральні координати. Чинники імунітету від псевдоморальності (4 год.)</p> <p><i>Заняття 8</i> 1. Людина як свобода. Акценти тлумачення свободи у філософії 2. Природа людської комунікації та її етико-ціннісні аспекти 3. Екзистенційні, соціальні, громадянські, політичні грані свободи. Феномен уникнення свободи та його джерела</p> <p><i>Заняття 9</i> 4. Свобода і моральне самовизначення людини. Добро і зло. Совість і відповідальність. Любов та обов'язок 5. Типи етичних підходів та їхня синергія в сьогоденні 6. Основи етики наукової діяльності. Значущість академічної доброчесності</p>

VI	<p align="center">Світоглядно-смыслотворчий ресурс естетичного (4 год.)</p> <p><i>Заняття 10</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Природа естетичного і його життєва значущість. 2.Смыслжиттєві обрії уявлень про прекрасне і потворне. 3.Піднесене й нице; трагічне і комічне: їхні життєві і мистецькі контексти та смысли. <p><i>Заняття 11</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Феномен мистецтва та його життєве й культурне призначення 5. Мистецтво і наука: специфіка мислення у кожній зі сфер у порівнянні. 6.Естетичне в новітню добу: форми трансформації і їхній людиномірний контекст
VII	<p align="center">Аксиологія сакрального (4 год.)</p> <p><i>Заняття 12</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Концепти сакрального і Божественного у світоглядній свідомості: палітра підходів 2.Феномен релігії та релігійності: світоглядна сутність й історіософське розуміння 3.Гуманістичне та авторитарне в релігійності. 4.Віра і держава. 5.Віра і мистецтво <p><i>Заняття 13</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Віра і раціональність. Що таке «докази буття Бога»? Феномен філософської віри 7. Що таке атеїзм та чи є він формою віри? Типи атеїзму. 8. Плюралізм світоглядів у сьогодні і можливості їхньої гуманістичної синергії
VIII	<p align="center">Особистість у соціумі та культурі. Творче мислення й ефективна взаємодія в комунікації та праці (4 год.)</p> <p><i>Заняття 14</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Життєвий світ людини. Феномен особистості 2.Філософські підходи до пояснення суті особистості. Персоналізм і його потенціал у сьогодні. 3.Особистість у сучасних комунікативних виявах: проблема ціннісної оптики <p><i>Заняття 16</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Особистість і феномен критичного мислення. 5. Умови та можливі перешкоди ефективної взаємодії особистостей в умовах праці та громадянської активності. 6. Світоглядно-ціннісні засади розбудови корпоративної культури і її роль в сучасній Україні.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ)

- Есе «Які обставини можуть збудити в особистості інтерес до філософування»? (обсяг: 3-4 сторінки).
- Порівняльна таблиця «Спільне та відмінне між філософією і іншими типами світогляду – міфологією і релігією».
- Дискусійне обговорення: «Що значить: вірити в розум, але при цьому не абсолютизувати його?» (план-проект та організація групової полеміки між студентами; форма проведення: аудиторно або відеозапис заходу; час – до 35 хв.).
- Есе «Що значить – усвідомлювати своє «завтра» (як це конститує специфіку людського життя на противагу природному і тваринному) (обсяг: 4-5 сторінок).
- Письмова творча роботи за афоризмами мислителів про час (обсяг: 3-4 сторінки; афоризми додаються).
- Письмова творча робота за афоризмами мислителів про буття й небуття (обсяг: 3-4 сторінки; афоризми додаються).
- Письмова творча робота за афоризмами мислителів про закономірність і випадковість (обсяг: 3-4 сторінки; афоризми додаються).
- Образ Сократа у світовій художній культурі (живопис, література, театр, кінематограф; порівняльна таблиця зі стислою характеристикою змісту творів).
- Образ Канта у світовій художній культурі (живопис, література, ігрові мистецтва; презентація з увиразненням змісту творів).
- Образ Ніцше в сучасній масовій культурі: суперечності висвітлення (есе; обсяг: 5-6 сторінок).
- Інсценізація студентами діалогу 4-х провідних світових філософів (за вибором) на тему «Що таке людина?» (форма проведення – аудиторно або відеозапис заходу; час – до 45 хв.)
  - Інсценізація студентами діалогу «Провідний філософ Античності і видатний філософ сьогодення про сутність мудрості» (філософи за вибором учасників; форма проведення – аудиторно або відеозапис заходу; час – до 45 хв.)
  - Інсценізація студентами діалогу «Провідний філософ Середніх Віків і видатний філософ сьогодення про віру і розум» (філософи за вибором учасників; форма проведення – аудиторно або відеозапис заходу; час – до 45 хв.)
  - Інсценізація студентами діалогу «Провідний філософ Нового Часу і видатний філософ сьогодення про значення науки» (філософи за вибором учасників; форма проведення – аудиторно або відеозапис заходу; час – до 45 хв.)
  - Проект інтерв'ю (питальник) із тим чи іншим видатним світовим філософом – нашим сучасником (який на цей час живе та працює; 15-20 питань).
  - Осмисліть порівняння давніми греками філософії із садом і, відповідно, логіки із огорожею, фізики з деревами, а етики з плодами (у формі письмової творчої роботи, обсяг: 4-5 сторінок).
  - На основі аналізу наукової статті з Вашого фаху (стаття – за вибором) проілюструйте специфіку використання в ній логічних методів аналізу, синтезу, індукції, дедукції, аналогії, класифікації та ін. (у формі аналітичної таблиці).
  - Есе за афоризмами мислителів і письменників про добро і зло; свободу і відповідальність; обов'язок і любові; совість (3-4 сторінки; афоризми додаються).
  - План-проект та організація групової дискусії між студентами «Чи завжди життя «за нормами» є справді добродієним? Що таке псевдомораль»? (форма проведення – аудиторно або відеозапис заходу; час – до 35 хв.)
  - Підібрати з реального життя, творів художньої літератури чи кіно комунікативні ситуації або персонажів, які увиразнюють морально-ціннісні альтернативи: 1) розуму і почуттів; 2) щастя і обов'язку; 3) етичного ідеалу і ідеалу понадморального. У формі письмової творчої роботи проаналізувати їх та зробити власну оцінку позитивних боків та обмеженостей кожної з альтернативних позицій (обсяг: до 8 сторінок).
  - Есе за обраними афоризмами про релігію і віру (обсяг: 4-5 сторінок; афоризми додаються). Бажано обрати декілька афоризмів з альтернативним баченням і дати своє

тлумачення цих позицій.

- У формі презентації змодельовати тези диспуту освіченого віруючого і освіченого атеїста (з представленням аргументації як одного, так і другого).
- Обрати (на власний розсуд) три картини чи скульптури, в центрі яких сакральні теми, та проаналізувати їхній зміст (у формі есе (обсяг: 5-6 сторінок) або у формі презентації).
- Аналітична письмова робота: «Які прояви забобонності й фанатизму є в сучасному релігійному та загалом соціальному житті (Україна, світ), і як їм запобігати?» (обсяг: 6-8 сторінок)
- Есе за обраними афоризмами мислителів про прекрасне та геніальність (обсяг: 7-8 сторінок; афоризми додаються).
- Твір-роздум: «Як я розумію прояви піднесеного і ницого в житті. Мій досвід зустрічі з піднесеним» (обсяг: 5-6 сторінок).
- План-проект й організація групової дискусії між студентами: «Філософські резонанси трагічного і комічного» (форма проведення: аудиторно, або відеозапис заходу; час – до 35 хв.)
- Есе: «Чим може бути корисним філософське мислення для сучасного соціуму, зокрема, українського» (обсяг: 7-8 сторінок).
- Письмова творча робота: «У чому Захід (західна цивілізація) може бути прикладом для Сходу, а Схід (східна цивілізація) – для Заходу?» (обсяг: 5-6 сторінок).
- План-проект й організація групової дискусії між студентами: «До яких явищ у нашому суспільстві мало б бути більше толерантності, а які явища треба менше толерувати, ніж це є нині?» (форма проведення: аудиторно або відеозапис заходу; час – до 40 хв.)
- Презентація: «Здобутки та суперечності українського філософського перекладу (з висвітленням виданих в роки незалежності перекладів творів сучасної світової філософії)».

Завдання для самостійної роботи студентів

Принципи організації самостійної роботи

1. Використання міждисциплінарних зв'язків з уже вивченими курсами та гуманітарною базою, здобутою у загальноосвітній школі;
2. Робота з фрагментами першоджерел, зокрема, й англомовними;
3. Втілення результатів виконання роботи у різних формах ІНДЗ;
4. Діалогічність і ідейний взаємообмін (зокрема, позаурочний) студентів щодо змісту самостійної роботи; взаємне збагачення студентами знань одне одного через представлення домінант власних тематичних траєкторій;
5. Зорієнтованість на співвіднесення філософських ідей із потребами фаху, який здобувають студенти.

Тема / Завдання	
I. Філософія як любов до мудрості і теоретичний світогляд: суть, коло проблем, розділи, функції	Форма представлення
1. Здійсніть порівняльний аналіз дефініцій філософії в а) Античності і Середньовіччі; б) Новий Час і післяпросвітницьку добу; в) в аналітичній філософії та екзистенціалізмі.	таблиця
2. Окресліть думки провідних економістів про суть і призначення філософії (вибір епох і персоналій – на власний розсуд).	реферат
3. Висвітліть роль рефлексивної та методологічної функцій філософії для економічної теорії і практики.	твір-роздум
II. Фундаментальні категорії філософської свідомості, їхній зміст та смислові резонанси	Форма представлення
1. Обміркуйте, як категорії «буття» і «небуття» співвідносяться з проблематикою сучасного світу фінансів і бізнесу (наприклад, з проблемами «уявні «ресурси» і реальні активи», «цифрові гроші і їхній вплив на реальний економічний простір»).	дослідницьке есе
2. Поясніть, що означають «свобода» і «відповідальність» у прийнятті фінансових рішень. Порівняйте це з класичними філософськими уявленнями про зміст і смисл цих категорій.	текст доповіді
3. Розкрийте, як категорії «час» і «простір» допомагають осмислити логіку економічних процесів, функції інвестицій або глобальні ринки? Обміркуйте приклади з життя або бізнесу, де ці категорії особливо значущі.	змодельований діалог економіста і філософа
III. Теоретичний світогляд у трансформаціях культурних епох	Форма представлення
1. Проаналізуйте, як видозміни уявлень про Космос, Божественність і Людину від Середніх Віків до сьогодення впливали на облаштування корпоративної культури у відповідні епохи.	аналітичне есе
2. Висвітліть, як раціоналізм і його варіації формували маятник самокритики / самозвеличення в західній соціальності, і що з цього можна застосувати у фінансовому менеджменті.	текст доповіді
3. Обміркуйте відмінності розуміння смислу мудрості у класичній метафізиці і постмодернізмі. На тлі цього порівняйте інтровертний та екстравертний підходи до прийняття рішень.	змодельований діалог
IV. Свідомість і пізнавальне ставлення людини до світу	Форма представлення
1. Висвітліть, як різні форми пізнання застосовуються у фінансовому аналізі, прогнозуванні та управлінні ризиками.	міні-проект з лаконічними кейсами
2. Окресліть, як наука і технології змінюють межі пізнання і	аналітична презентація

Тема / Завдання	
пізнаваності у бізнесі та фінансах.	
3. Обміркуйте, яку роль відіграють філософські методології у стратегуванні.	текст доповіді
V. Свобода і типи ціннісного ставлення людини до світу	Форма представлення
1. Проаналізуйте, що означає «свобода» та «відповідальність» у виборі професійної кар'єри та фінансових рішень	лаконічний кейс-проект
2. Висвітліть, як провідні етичні підходи (гедонізм, евдемонізм, кінізм, ригоризм, етика благоговіння перед життям, етика розумного егоїзму) проявляються у сучасних етичних дилемах бізнесу.	текст доповіді
3. Розкрийте, як різні типи моральної самосвідомості впливають на стратегії політичного регулювання економічної сфери.	змодельований діалог двох законодавців
VI. Сакральні обрії цінностей	Форма представлення
1. Обміркуйте, як ідея сакрального проявляється у корпоративних цінностях	аналітичне есе
2. Висвітліть, як релігійні переконання неявно впливають на підходи до управління і командної роботи	презентація з порівнянням ідей трьох світових релігій
3. Розкрийте, які соціальні фактори сприяють або перешкоджають розвитку гуманістичного світогляду і гуманістичних практик у професійному середовищі	аналітична презентація
VII. Естетичні засади взаємин «Людина – Світ»	Форма представлення
1. Проаналізуйте, як категорії прекрасного / потворного / комічного проявляється у брендах, рекламі та корпоративному дизайні	міні-проект з порівнянням кейсів
2. Висвітліть, як ціннісні орієнтири Краси, Істини та Блага впливають на етичні бізнес-рішення та корпоративну культуру	текст доповіді
3. Обміркуйте, як художні форми смислотворчості можуть навчити критичного мислення та інноваційного підходу до фінансових завдань	аналіз кількох творів літератури чи кіно, де етика перетинається з бізнесом
VIII. Сучасні соціум, культура та особистість	Форма представлення
1. Проаналізуйте, як громадянська свідомість і її альтернативи впливають на формування ціннісної канви професійної ідентичності економіста	аналітичне есе
2. Висвітліть, які чинники забезпечують «імунітет» особистості від соціальних маніпуляцій у бізнесі та медіа	кейс-аналіз
3. Розкрийте, як цифровізація, мультикультурність та зміни у трудовій етиці – впливають на прийняття рішень у фінансових організаціях.	аналітична презентація

Примітка. Форми контролю освоєння тем самостійної роботи: перевірка виконаних письмових робіт; ІНДЗ, з якими пов'язані теми самостійної роботи; опитування і тестування під час поточного й підсумкового контролю.

Методи навчання

Навчальні заняття спитаються на використання як традиційних, так й інтерактивних методів навчання, зокрема, таких: проблемна лекція; семінар-дискусія; семінар-діалог; виконання індивідуальних науково-дослідних завдань; аналіз і розв'язання ситуативних професійних завдань (мисленневих експериментів); робота з тестами; робота в групах; інтелектуальні ігри та вікторини; дистанційне навчання з використанням онлайн-платформ.

Система контролю та оцінювання

Методи контролю

Методи та засоби демонстрування й оцінювання результатів навчання такі:

- усна, діалогічна та дискусійна презентація результатів виконаних завдань;
- поточні та модульні контрольні роботи з використанням тестових завдань;
- захист творчих робіт (есе, творів-роздумів, рефератів).

У разі проведення навчального процесу та оцінювання в дистанційній формі використовуються засоби Moodle (у тому числі тестування).

Форми контролю

Формами поточного, модульного та підсумкового контролю є:

- усне опитування (фронтальне, індивідуальне, комбіноване);
- аналіз інформативності та логічності виконання письмових робіт та презентацій, дискусійних і дебатних виступів;
- перевірка тестових завдань.

Контроль самостійної роботи й оцінка її результатів передбачає:

- самоконтроль і самооцінку студента та контроль й оцінку з боку викладача.

Основними формами контролю самостійної роботи є:

- бліц-опитування та тестування на поточних заняттях;
- модульні контрольні роботи;
- постановка додаткових питань (за темами самостійної роботи) при представленні студентами завдань на семінарських заняттях, захисті творчих робіт.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль: 60%; підсумковий контроль (іспит): 40%.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Іспит (максимальна кількість балів)	Підсумкова максимальна кількість балів з курсу
Змістовий модуль №1 (максимальна кількість балів за темами)				Змістовий модуль №2 (максимальна кількість балів за темами)					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
30 У межах кожної теми оцінюються максималь но: - усна теоретична відповідь – 2 бали; - виконання творчого завдання (ІНДЗ) – 2 бали (стандартна кількість ІНДЗ в межах модуля для одного студента – 4); - доповнення, участь у дискусії – 1 бал. - Модульна к/р дозволяє отримати максимальну 10 балів. - У разі виконання більшої кількості ІНДЗ (за умови їх належної якості) надлишок балів може зараховуватися до майбутньої оцінки за підсумковий контроль.				30 У межах кожної теми оцінюються максималь но: - усна теоретична відповідь – 2 бали; - виконання творчого завдання (ІНДЗ) – 2 бали (стандартна кількість ІНДЗ в межах модуля для одного студента – 4); - доповнення, участь у дискусії – 1 бал. - Модульна к/р дозволяє отримати максимальну 10 балів. - У разі виконання більшої кількості ІНДЗ (за умови їх належної якості) надлишок балів може зараховуватися до майбутньої оцінки за підсумковий контроль.				40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
80-89	B	добре
70-79	C	
60-69	D	задовільно
50-59	E	
35-49	FX	незадовільно (з можливістю повторного складання)
0-34	F	незадовільно (з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання)

*Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни***Оцінка «А» (90-100 балів) виставляється студентам, які**

- ✓ мають належний базис знань з філософії та відповідні мисленнєві навички, що спираються на сформований світогляд і широку гуманітарну ерудицію;
- ✓ мають критичне й водночас конструктивне, чітко структуроване мислення;
- ✓ вільно оперують знаннями щодо основних етапів і тенденцій розвитку філософії; компетентно орієнтуються в базових першоджерелах і пропонованих у межах курсу наукових розвідках; глибоко усвідомлюють зміст та життєво-соціокультурні основи провідних філософських ідей, концепцій, теорій, парадигм;
- ✓ на високому аналітичному рівні здатні пояснювати взаємозв'язок життєвого шляху ключових світових філософів, співвідношення соціокультурних обставин їхнього формування із генезисом їхніх учень;
- ✓ вміють диференціювати онтологічні, гносеологічні, аксіологічні та праксеологічні контексти філософії, а водночас здійснювати їхній синтез та порівнювати здобутки різних течій та окремих персоналій;
- ✓ здатні синтезувати та застосовувати потенціал ідей та підходів філософії для аналізу актуальних тенденцій розвитку соціуму, культури, науки, морального, естетичного, релігійного самовизначення людини.
- ✓ усвідомлюють і можуть пояснити контекст взаємодії своєї майбутньої професійної діяльності з компетенціями, що даються курсом філософії.

Оцінки «В» (80-89 балів) та «С» (70-79 балів) виставляється студентам, які

- ✓ мають і виявляють розвинуті духовно-творчі інтереси; загалом добру й збалансовану ерудицію;
- ✓ знають основну першоджерельну та навчальну літературу з курсу; вміють презентувати ключові ідеї відповідних праць;
- ✓ можуть розкрити (хоч і часом репродуктивно) зміст провідних течій та ідейних рухів у межах світової філософії;
- ✓ орієнтуються у специфіці онтологічних, гносеологічних, аксіологічних тематичних блоків філософії; загалом знають зміст відповідних концептів та категорій, хоч часом розуміють їх дещо редуковано або надто лінійно.
- ✓ обізнані із внеском у філософську культуру провідних мислителів різних епох;
- ✓ розуміють, як застосовуються філософські знання й мисленнєві навички до аналізу соціокультурних і пізнавальних процесів; сфери цінностей (проте пояснюють ці механізми дещо абстрактно);
- ✓ демонструють усвідомлення зв'язку своїх безпосередніх фахових компетенцій із філософськими знаннями.

Розмежування рівнів «В» і «С» залежить від міри глибини та аналітичності орієнтації студентів щодо окреслених маркерів.

Оцінки «D» (60-69) та «E» (50-59) виставляються студентам, які

- ✓ мають несистемні уявлення про коло та зміст ключових проблем та концепцій філософії;
- ✓ на пересічному рівні оволоділи поняттями, категоріями, підходами, розробленими у межах світової філософської культури та її онтологічних, гносеологічних, аксіологічних аспектів;
- ✓ мають не завжди точні та чіткі уявлення про вчення найвідоміших світових філософів;
- ✓ орієнтуються в базовій літературі з курсу, хоча не завжди здатні коректно витлумачити зміст тих чи інших ідей, принципів, учень тощо.

Розмежування рівнів «D» і «E» залежить від вищої чи нижчої міри освоєння студентами цих параметрів.

Оцінки «F» і «Fx» ставляться, якщо студенти

- ✓ не виявили знань програмного матеріалу або засвідчили ці знання на досить невисокому, хаотичному рівні;
- ✓ не розуміють суті більшості питань, які вивчаються в курсі, або мають щодо них лише буденні, неаргументовані уявлення;
- ✓ не обізнані з відомостями про ідеї навіть ключових представників світової філософії;
- ✓ демонструють елементарне нерозуміння пунктів взаємозв'язку філософських знань зі своєю спеціальністю;
- ✓ *Розмежування рівнів «F» і «Fx» визначається масштабом окреслених прогалів у знаннях.*

Система оцінювання на іспиті

Курс «Філософія» складається з двох *теоретичних* та *підсумкового* модулів.

Підсумковий модуль максимально оцінюється в **40** балів.

Екзаменаційний білет містить 3 завдання.

Перші два завдання – це теоретичні питання, які оцінюються максимально в **15** балів кожне. Відповідь на кожне питання білету оцінюється від **0** до **15** балів так:

13-15 балів – якщо студент / студентка надає повну, теоретично компетентну, доказову, інтелектуально повноцінну відповідь на запитання.

Студент / студентка висвітлює наукову інформацію з курсу комплексно, міркує предметно й аргументовано, належно демонструє загальні й фахові компетенції, здобуті під час вивчення дисципліни. Бачить і вміє прояснити актуальні контексти відповідних філософських ідей та концепцій.

Відповідь струнко структурована, логічно прозора, характеризується елементами евристичності та усвідомленням можливостей дослідницького застосування відповідних знань. Мовна культура екзаменованого / екзаменованої – на високому рівні.

10-12 балів – надаються, якщо студент / студентка дає загалом змістовну відповідь, доволі добре обізнаний (обізнана) із суттю питань, які висвітлює, однак часом демонструє переважання репродуктивного підходу до висвітлення засвоєних знань над творчо- евристичним. З основами першоджерельної літератури знайомий (знайома), але часом черпає знання про неї не безпосередньо з творів філософів, а з критичної та підручничкової літератури. Коректно викладає навчальний матеріал, але подекуди неточно його осмислює; має окремі огріхи мовної культури. Попри це засвідчує прагнення будувати відповідь самостійно та надалі ще глибше освоїти відповідний матеріал та мисленнєвий інструментарій.

9-7 балів – за відповідь, що є неповною, хоч і в загальних рисах розкриває базову інформацію з питання.

Знання наявні, але часто вони неточні, в деяких міркуваннях про складні філософські ідеї студент / студентка спотворює логіку їх розуміння. Бракує усвідомлення контекстуальних зв'язків відповідних вчень із соціальною та культурною реальністю. Наявні стилістичні й риторичні помилки у викладі матеріалу.

3-4 бали – в разі поверхової, відтворювальної, подекуди логічно хаотичної відповіді,

однак з часткою предметних знань з питання.

Студент / студентка більшою мірою переповідає, але не аналізує навчальну й наукову інформацію; часом хибує проти істини при розкритті фактів та тлумаченні смислу висвітлюваних філософських ідей.

1-2 бали – відповідь дуже поверхова, безаргументативна.

Студент / студентка не знає основних фактів, термінів та визначень, не орієнтується у біографії філософів, наявні елементи знань з питання пов'язує між собою хаотично; не усвідомлює зв'язку філософської думки і соціальних та культурних її контекстів.

0 балів – відповідь відсутня.

Третє завдання – розв'язання 5-х тестових завдань, що мають аналітичний характер, і відповідь на кожне з яких оцінюються в 2 бали. Максимальна сума балів (**10**) здобувається в разі точного розв'язання кожного з тестових завдань, які збалансовано стосуються основних тем і проблем курсу.

Розподіл балів підсумкового модуля (іспиту)

Теоретичний блок		Практичний блок
I питання	II питання	5 тестових завдань
15 балів	15 балів	по 2 бали кожна правильна відповідь
		10 балів
40 балів		

За умови успішної роботи в межах кожного теоретичного модуля та цілковитого виконання належних форм роботи на іспиті студент / студентка має змогу за результатами курсу отримати максимально 100 балів, А, «відмінно».

Перелік завдань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

До поточного самоконтролю у першому модулі

1. Які ключові риси визначають філософську свідомість і відрізняють її від повсякденного мислення?
2. Як формується філософія в культурі та особистому досвіді людини?
3. У який спосіб софійне й епістемне взаємодіють у філософії?
4. Чому важливо підтримувати баланс між теоретичним і практичним знанням у філософському аналізі?
5. Як особистий досвід впливає на формування світогляду та цінностей?
6. Які відмінності між філософією, міфологією та релігією у способах осягнення світу?
7. Як змінювалися функції філософії від минулого до сьогодення?
8. Чому філософська освіта важлива для сучасної людини?
9. Які основні форми та підходи до філософської освіти існують нині у світі?
10. Як філософія допомагає осмислювати соціальні та культурні явища?
11. Як категорії «буття» і «небуття» пояснюють сталість і змінність світу?
12. Який зв'язок між свободою та відповідальністю у житті людини?
13. Як проявляються необхідність і випадковість у соціальних процесах та природі?
14. Які аспекти співвідношення «природа – дух» важливі для самопізнання?
15. Як категорії «час» і «простір» допомагають розуміти реальність?
16. Як ключові парадигми філософії Стародавнього світу визначили подальший цивілізаційний розвиток мислення?
17. Завдяки чому знакові філософи Стародавнього світу мали вплив на світову культуру та науку?
18. Як філософія Середніх Віків поєднувала архаїчне та неперебутнє?
19. Які раціоналістичні та ірраціоналістичні тенденції проявлялися у Новий Час і добу Просвітництва?
20. Як післяпросвітницькі типи філософування вплинули на онтологію, гносеологію та етику?
21. Які особливості філософування в Україні відрізняють його культурний контекст?
22. Як сучасна філософія визначає сутнісні риси свідомості?
23. У чому специфіка раціонального і чуттєвого в пізнанні?
24. Як Ви розумієте словосполучення: пізнання для споживання / пізнання заради свободи?
25. Що Ви знаєте про підходи до осмислення зв'язку природознавства і людинознавства в сьогоденні?
26. Які основні закони логіки та засади аргументації необхідні для пізнання та обґрунтування висновків?
27. Як історичний розвиток науки вплинув на сучасні наукові практики та методи?
28. Які особливості пізнання в економічних науках, і які є міждисциплінарні зв'язки в економіці?

До поточного самоконтролю у другому модулі

29. Які підходи до тлумачення суті і смислу свободи є у філософії, та чому вони важливі для особистості?
30. Які етико-ціннісні аспекти людської комунікації Ви вважаєте конструктивними, а які – руйнівними?
31. Як соціальні, громадянські та політичні грані свободи проявляються у сучасному суспільстві і, зокрема, в реаліях буття України?
32. Чому виникає феномен уникнення свободи, та як його пояснює філософія?
33. Як свобода пов'язана з моральним самовизначенням людини?
34. Які типи етичних підходів існують, і як вони взаємодіють у сучасному світі?
35. Чому академічна доброчесність важлива для науки та освіти?
36. Які основні риси визначають природу естетичного та його роль у житті людини?
37. Як уявлення про прекрасне і потворне впливають на світогляд та поведінку?

38. Чому поняття «піднесене» й «нище», «трагічне» й «комічне» важливі для самопізнання людини?

39. Як сучасні форми трансформації естетичного відображають новітні антропологічні тенденції?

40. Як форми інтерпретації суті сакрального та Божественного існують у світогляді людини?

41. Поясніть зв'язок понять «релігія» і «релігійність». Що між ними спільного і відмінного?

42. Чим відрізняються гуманістичні та авторитарні прояви релігійності?

43. Як взаємодіють віра, влада і мистецтво в культурному контексті?

44. Які можливості та форми синергії різних світоглядів існують у сучасному суспільстві?

45. Як різні філософські традиції тлумачать поняття сакрального і Божественного?

46. Які історичні приклади демонструють взаємозв'язок релігії і суспільної влади?

47. Чим гуманістичні та авторитарні прояви релігійності впливають на соціальні практики?

48. Які аргументи використовуються у світоглядній культурі для доведення (або спростування) існування Бога? Що таке антиномії?

49. Які філософські підходи допомагають стимулювати розвиток критичного мислення особистості?

50. Як типи корпоративної культури в сучасному світі відображають філософсько-етичні смисли взаємодії між особистостями і групами?

До підсумкового контролю знань (іспиту)

1. Розкрийте передумови виникнення філософії в історії та культурі. Що означає «філософія народжується з подиву»?

2. Обміркуйте феномен мудрості, спільне і відмінне між поняттями «досвід», розум», «мудрість».

3. Висвітліть коло ключових проблем філософії, вічне та змінне у проблематиці філософії.

4. Розкрийте зміст поняття «світогляд». У чому специфіка світогляду, яка його структура та форми?

5. Дайте характеристику особливостей онтології як розділу філософії. Які філософські проблеми належать до онтологічних?

6. Дайте характеристику особливостей гносеології як розділу філософії. Які філософські проблеми належать до гносеологічних?

7. Висвітліть специфіку та проблемне поле аксіології як розділу філософії.

8. Поясніть, що собою являє праксеологія як розділ філософії?

9. Висвітліть функції філософії та обміркуйте її можливості в сучасних суспільстві та культурі.

10. Розкрийте зміст та смислові контексти категорій «буття» і «небуття». Співвіднесіть їх із поняттями «всесвіт», «природа», «соціум», «особистість».

11. Поясніть співвідношення філософських категорій: «закономірність» і «випадковість», «часовість» і «вічність», «необхідність» і «свобода», «свобода» і «відповідальність».

12. Окресліть ключові тенденції розвитку філософської думки в культурах Сходу (індуїстські поняття Брахмана і Атмана (індивідуального духу і космічного Духу); ціннісний смисл концепції переродження душ в індуїзмі та буддизмі; гуманістичні аспекти буддійського восьмеричного шляху; єдність соціального і морального в конфуціанстві).

13. Представте провідні лінії філософії Античності щодо засад буття Космосу, джерел істини, людини і соціуму, держави і влади, мистецтва та творчості (з опорою на ідеї піфагорійців, софістів, Сократа, Платона і платонізму, Аристотеля, Епікура, стоїків).

14. Розкрийте особливості філософської думки Середніх Віків (з опорою на ідеї, зокрема, Августина Блаженного та Томаса Аквінського). Як осмислювався зв'язок людської душі із сакральним? У чому «нерв» міркувань про зв'язок людини із часом і вічністю?

15. Які альтернативні підходи були поширені в добу Середніх Віків щодо співвідношення віри і розуму?

16. Що Ви знаєте про пошук в епоху Середньовіччя раціональних способів

обґрунтування буття Бога?

17. Охарактеризуйте суть та значення світоглядних принципів епохи Відродження: гуманізму, індивідуалізму, пантеїзму, натуралізму, естетизму.

18. Поясніть, у чому відмінність між оптимізмом ранніх гуманістів і скептицизмом мислителів пізнього Відродження (наприклад, М. Монтеня)?

19. Поясніть домінанти осмислення філософських проблем в епоху Нового Часу. У чому смисл тези Р. Декарта «мислю, отже, існую»? Що таке «раціоналізм» і чи був він у цю добу єдиною домінантою філософії? Висвітліть варіації поглядів на джерела цінностей в цю добу. Якими шляхами осмислювали в Новий Час ідею Бога? (Розкрити з опорою на ідеї Ф. Бекона, Р. Декарта, Б. Спінози, Б. Паскаля, філософів-просвітників).

20. Окресліть внесок у філософську думку представників німецької класики (І.Кант, Й. Фіхте, Г. Гегель, Ф Шеллінг, Л. Фюрбах). У чому відмінність їхніх парадигм від типових новочасних?

21. Поясніть, якими шляхами розвивалася філософська думка від ХІХ до ХХІ ст. (ключові ідеї С. К'єркегора, А. Шопенгауера, Ф. Ніцше; екзистенціалізму (К. Ясперс, М. Гайдеггер, Ж-П. Сартр, А. Камю); психоаналізу (З. Фройд, К. Юнг, Е.Фромм), постмодерної філософії).

22. Представте суть проблеми свідомості у філософії (походження свідомості, її структура та функції, коло філософських дискусій щодо свідомості).

23. Що Ви знаєте про актуальні підходи до осмислення підсвідомого, свідомого і надсвідомого?

24. Обміркуйте філософську значущість феноменів пізнання та істини (чуттєве, розумове, надрозумове пізнання; специфіка соціально-гуманітарних і природничих наук; номотетичні та ідеографічні методи пізнання).

25. Поясніть відмінність і взаємозв'язок двох підходів до пізнання: «пізнання як спосіб пристосування» і «пізнання як свобода».

26. Охарактеризуйте зміст і дієвість чотирьох законів логіки (за Аристотелем): закон тотожності, закон достатньої підстави, закон несуперечності, закон виключеного третього.

27. Розкрийте специфіку та взаємозв'язок логічних методів пізнання (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, класифікація, моделювання, ідеалізація та ін.).

28. Обміркуйте сутність феномена науки. У чому полягає спільне та відмінне між природничими, гуманітарними і соціальними науками?

29. Окресліть альтернативні філософські підходи до витлумачення соціального й ціннісного значення наук.

30. Дайте характеристику філософської методологічної стратегії діалектики.

31. Розкрийте особливості філософської герменевтики.

32. Висвітліть специфіку феноменології як філософської течії і методологічного ресурсу.

33. Що Ви знаєте про філософські аспекти синергетики?

34. Поясніть, яке місце у філософії посідає проблема людини. Обміркуйте специфіку людського буття порівняно з іншими його видами.

35. Експлікуйте філософські ракурси осмислення особистості. У чому евристична й ціннісна роль персоналізму?

36. Висвітліть специфіку філософських підходів до осмислення моралі і моральності. У чому сенс образного визначення етики як «плодів філософського саду» та «екології людського спілкування»?

37. Поясніть відмінності понять «моральність» і «псевдоморальність» та проілюструйте це прикладами з історії, мистецтва, сучасного життя.

38. Що Ви знаєте про філософсько-аксіологічну аргументацію «за» і «проти» щодо відносності чи абсолютності критеріїв добра і зла?

39. Розкрийте зв'язок понять «добро» і «зло» з поняттями «спілкування», «свобода» і

«відповідальність», «совість».

40. Висвітліть філософські акценти осмислення етичних альтернатив розуму і почуттів; щастя і обов'язку, морального ідеалу і понадморального.

41. Охарактеризуйте та порівняйте типи етичних вчень (гедонізм, евдемонізм, кінізм,

ригоризм, етику любові, етику розумного егоїзму, етику благоговіння перед життям, етику неспротиву злу насильством, етику героїзму).

42. Розкрийте універсальність золотого правила моральності і категоричного імперативу І.Канта. Увиразніть умови їхньої дієвості аналізом конкретних морально-комунікативних ситуацій.

43. Який зміст має категорія сакрального? Висвітліть філософські підходи до осмислення місця сакрального в аксіосфері буття й культури.

44. Обміркуйте сутність релігії як світогляду. Розкрийте смислові резонанси етимології терміна «релігія». Висловіть думки щодо передумов релігійної віри в житті людини та культури.

45. Поясніть специфіку релігійного погляду на природу, соціум, внутрішній світ людини як на форми одкровення Абсолюту. Який ціннісно-комунікативний ефект закладено в релігійному культурі?

46. Здійсніть філософський аналіз провідних методологічних варіацій витлумачення походження, сутності та функціональності релігії.

47. Охарактеризуйте зміст ключових моделей зв'язку Бога і світу (теїзму, деїзму, пантеїзму, етикотеології). Висвітліть взаємозв'язок їхніх релігійних і філософських вимірів.

48. Що Ви знаєте про світоглядні особливості агностицизму та атеїзму? Окресліть спільне і відмінне між ними.

49. Висвітліть місце естетичної проблематики в межах філософських знань (коло основних проблем естетики і філософії мистецтва; ключові естетичні категорії; поняття «калокагатія», його життєві і мистецькі виміри).

50. Обміркуйте специфіку об'єктивістського, суб'єктивістського та синтетичного підходів до тлумачення джерел цінності прекрасного.

51. Поясніть життєво-ціннісне значення феномена мистецтва та образно-асоціативних мислення і творчості.

52. Розкрийте відомі Вам підходи до тлумачення геніальності. Висвітліть зміст містичної, психоаналітичної та соціоцентричної концепції геніальності.

53. Дайте характеристику підходів філософії до осмислення феномена культури. Як Ви розумієте завдання філософії культури?

54. Обміркуйте проблему: «Політика у фокусі філософської уваги (філософські визначення влади та політики; зв'язки політики й моралі, влади і свободи)».

55. Що Ви знаєте про філософське осмислення глобальних проблем сьогодення та шляхів їх розв'язання?

56. Охарактеризуйте відмінності і пункти дотику західного і східного типів світорозуміння й цивілізації. Екстраполуйте аналіз на специфіку сучасного глобалізованого соціуму. Які тут є проблемні вузли і, навпаки, конструктивні можливості?

57. Проаналізуйте маркери формування в особистості чи спільноті імунітету від ризиків підпадання під маніпулятивні впливи.

58. Що означає феномен критичного мислення? У чому Ви бачите евристичний потенціал критичного мислення в сучасному соціумі?

59. Розкрийте ціннісні принципи конструктивної співпраці в суспільстві сьогодення.

60. Висловіть свої міркування про те, як засвоєні Вами філософські знання та навички мислення можуть бути корисні для Вашої майбутньої професії?

Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти) у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» (протокол No109 від 28 березня 2022 року) (<https://www.chnu.edu.ua/media/3aykf41y/polozhennia-pro-vzaiemodiiu-formalnoi-ta-neformalnoi-osvity.pdf>) у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та/або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

Рекомендована література

Основна

(підручники, навчальні посібники, хрестоматії, словники)

1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій. Київ: Генеза, 1996.
2. Бліхар В.С., Цимбалюк М.М., Гайворонюк Н.В., Левкулич В.В., Шандра Б.Б., Свищо В.Ю. Філософія: підручник. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021.
3. Возняк С. Філософія Стародавнього світу. Часина П. Античність. Івано-Франківськ: Плай, 2004.
4. Возняк С. Філософія Стародавнього світу. Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2007.
5. Губерський Л., Андрущенко В., Баумейстер А., Добронравова І., Ільїн В. Філософія. Підручник для студентів ВНЗ. Харків: Фоліо, 2018.
6. Гусев В.І. Західна філософія Нового Часу (XVII – XVIII ст.) Підручник. Київ: Либідь, 1998.
7. Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XV-XVII ст: Курс лекцій. Навчальний посібник для вузів. Київ: Либідь, 1994.
8. Дахній А. Нариси історії західної філософії XIX–XX ст. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015.
9. Захара І. Лекції з історії філософії. Львів: Львівська Богословська Академія, 1997.
10. Історія філософії. Підручник. За редакцією В.І. Ярощовця (авторський колектив). Київ-Ужгород: Інформаційно-видавничий відділ Карпатського університету імені А. Волошина, 2010.
11. Кондзьолка В. В. Історія середньовічної філософії. Львів: Світ, 2001.
12. Кралюк П. Історія філософії України. Навчальний посібник. Острого: Видавництво НУ «Острозька Академія», 2013.
13. Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. Київ: Книга, 2005.
14. Литвинчук О.В., Муляр В.І. Філософія: навч. посібник. Житомир: Житомирська політехніка, 2021. 403 с
15. Нариси з сучасної філософії: Навчальний посібник для магістрів та здобувачів ступеня доктора філософії / І.А. Сайтарли, О.М. Іщенко, А.О. Приятельчук (За ред. академіка НАН України Л.В. Губерського). Київ.: ВАДЕКС, 2016.
16. Петрушенко В. Філософія. Підручник. Львів: Магнолія, 2025.
17. Рассел Б. Історія західної філософії. Київ: Основи, 1995.
18. Філософія. Хрестоматія (від витоків до сьогодення). За загальною редакцією Л. Губерського. Київ: Знання, 2009.
19. Філософія. Навчальний посібник. Авторський колектив: Ю. Вільчинський, Л. Северин-Мрачковська, О. Гаєвська та ін. Київ: КНЕУ, 2019.
20. Філософія. Авт. колектив за ред. О. В. Рябініної, Л. І. Юрченко. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021 .
21. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020.
22. Філософський енциклопедичний словник. Київ: Абрис, 2002.
23. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як мета антропології. Навчальний посібник зі словником Київ: КНТ, 2016.
24. Чорний І., Рошкулець Р. Філософія. Чернівці: Рута, 2008.

Першоджерела

1. Августин, Святий. Сповідь. Київ: Основи, 1999.
2. Аристотель. Нікомахова Етика. Київ: Аквілон-Плюс, 2002.
3. Аристотель. Метафізика. Харків: Фоліо, 2020.
4. Біблія. Сучасний переклад з давньоєврейської та давньогрецької мов. Перше видання. Київ: Українське Біблійне Товариство, 2020.
5. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. Київ: Основи, 1994.
6. Габермас Ю. Постметафізичне мислення. Київ: Дух і літера, 2011.
7. Гайдеггер М. Дорогою до мови. Львів: Літопис, 2007.
8. Гегель Г.В.Ф. Феноменологія духу. Київ: Основи, 2004.
9. Гельвецій. Про людину, її розумові здібності та її виховання. Київ: Основи, 1994.
10. Гільдебранд Д., фон. Що таке філософія? Львів: Колесо, 2008.
11. Гоббс Т. Левіафан або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної. Київ: Дух і літера, 2000.
12. Г'юм Д. Трактат про людську природу. Спроба запровадження експериментального методу міркувань про об'єкти моралі. Київ: Всесвіт, 2003.
13. Декарт Р. Метафізичні роздуми. Київ: Юніверс, 2000.
14. Еразм Роттердамський. Похвала глупоті. Домашні бесіди. Київ: Основи, 1993.
15. Камю А. Міф про Сізіфа. Бунтівна людина та ін. // Вибрані твори. Т. 3. Харків.: Фоліо, 1997.
16. Кант І. Критика чистого розуму. Київ: Юніверс, 2000.
17. Кант. Критика практичного розуму. Київ: Юніверс, 2004.
18. Кун Т. Структура наукових революцій. Київ: Port-Royal, 2001.
19. Марк Аврелій. Наодинці з собою: роздуми. Львів:
20. Е. Після чесноти. Київ: Дух і літера, 2002.
21. Монтень М. Проби. Книги 1, 2, 3. Київ: Дух і літера, 2005, 2006, 2007.
22. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі. Львів: Літопис, 2002.
23. Паскаль Б. Думки. Київ: Дух і літера, 2009.
24. Платон. Апологія Сократа. Діалоги. Харків: Фоліо, 2017.
25. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. У 2-х тт. Київ: Основи, 1994.
26. Сенека. Моральні листи до Луцілія. Львів: Априорі, 2017.
27. Сковорода Г. Твори у 2-х тт. Київ: АТ «Обереги», 1994.
28. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016.
29. Фромм Е. Мати чи бути. Київ: Український письменник, 2010.
30. Юнг К.-Г. Архетипи і колективне несвідоме. Львів: Астролябія, 2012.

Додаткова навчальна та наукова література

1. Беньс Ж.-М. Роздуми про мудрість. Київ: Ніка-Центр, 2003.
2. Богачев А. Філософська герменевтика. Навчальний посібник. Київ: Курс, 2006.
3. Бойченко І. Філософія історії. Підручник. Київ: Знання, 2000.
4. Бродецький О. Естетика. Чернівці: Рута, 2006.
5. Бродецький О. Етичні цінності в релігіях: гуманістична синергія ідей. Чернівці: Чернвецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2016.
6. Бродецький О. Основи етики. Чернівці: Чернвецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2012.
7. Вертель А. Філософія психоаналізу. Навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка 2015.
8. Бродецький О. Філософія релігії. Чернівці: Рута, 2008.
9. Горхолінська І. Постсекулярність: філософські та богословські інтенції сучасної релігійності. Монографія. Чернівці: Чернвецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2019.
10. Гусев В. Вступ до метафізики. Київ: Либідь, 2004.

11. Єленський В. Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах ХХ – початку ХХІ ст. Львів: УКУ, 2013.
12. Завідняк Б. Релігійна філософія від становлення до сучасності. Львів: Місіонер, 2021.
13. Ковальчик С. Загальна метафізика. Суми: Сумський державний університет, 2009.
1. Лютий Т. Сковорода. Самовладання. Київ: Темпора, 2022.
14. Марчук М.Г. Ціннісні потенції знання. Чернівці: Рута, 2001.
15. Попович М. Філософія свободи. Харків: Фоліо, 2018.
16. Радченко О. Філософія постмодерну. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Смфонія-форте, 2011.
17. Рупташ О. Поняття смислу в гуманітарнонауковій парадигмі знання. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2015.
18. Рьод В. Шлях філософії з ХVІІ по ХІХ ст. Київ: Дух і літера, 2009.
19. Рьод В. Шлях філософії: з ХІХ по ХХ ст. Київ: Дух і літера, 2010.
20. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки: Хрестоматія. Упорядники В.В. Лях, В.С. Пазенок. Київ: Ваклер, 1996.
21. Сломський В. Філософія в житті. Варшава Львів: Тріада-плюс, 2003.
22. Федорика Д. Філософія дару: збірник есеїв. Львів: УКУ, 2017.
23. Феномен культури у гуманітарному дискурсі. Колективна монографія. За загальною редакцією Василя Балуха. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2012.
24. Чікарькова М. Сучасна культура. Проблеми аксіології і термінології. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018.
25. Чорний І., Рошкулець Р., Турко О. Історія філософії в Україні. Чернівці: Рута, 2003.

Інформаційні ресурси

1. Веб-сторінка часопису «Sententiae» // <https://sententiae.vntu.edu.ua/index.php/sententiae>
2. Веб-сторінка Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України <https://www.filosof.com.ua/>
3. Електронна бібліотека Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України https://www.filosof.com.ua/elektronna_biblioteka
4. Веб-сторінка журналу «Філософська думка» <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd>
5. Веб-сторінка часопису «Софія» <https://sophia.knu.ua/index.php/sophia/issue/archive>
6. Веб-сторінка часопису «Схід» <http://skhid.kubg.edu.ua/>
7. Веб-сторінка Наукового Вісника Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича <http://www.philosophy.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/03publications/08ukr>
8. Веб-сторінка часопису «Антропологічні виміри філософських досліджень» <http://ampr.diiit.edu.ua/>

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики академічної доброчесності студентами при вивченні навчальної дисципліни регламентується такими нормативними документами:

1. Правила академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича <https://www.chnu.edu.ua/media/lnojdab4/pravya-akademichnoi-dobrochesnosti.pdf>
2. Положення про виявлення та запобігання академічному плагиату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича https://www.chnu.edu.ua/media/f5e1eobm/polozhennya-pro-zapobihannia-plahiatu_2024.pdf
3. Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича <https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf>

Згідно з ними здобувачі повинні самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. В разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, у тому числі засобами штучного інтелекту, обов'язковим є посилання на джерела інформації. Списування під час контрольних заходів має наслідком отримання незадовільної оцінки за відповідний вид роботи.